

A majom szeme

NE VEDD FEL!

Dr. Kreutzer direkt olyan időpontot választott a hazamenetelhez, amikor a felesége nincs otthon. Tudta, hogy péntekenként mindig kommunikációs tréninget tart egy multicég dolgozóinak, és már korán elindul Rákosszentmihályra, rögtön azután, hogy a gyerekeket leteszi az iskolában. Tíz óra elmúlt, a tréning már rég elkezdődött. A pszichiáter látta, hogy a kocsi nincs a ház előtt, ettől végképp megnyugodott. Néhány dolgot szeretett volna magához venni. Mindenekelőtt a naplóját. Meg egy garnitúra ágyneműt is, mert az albérletbe, amit hirtelen kivett, csak egyet vitt magával. Hozott magával egy gurulós bőröndöt és egy nagy bevásárlószatyrot, amit telepakolt régi újságokkal. Ezekre azért volt szükség, hogy azt a néhány képet, amit el szeretne vinni, betekerhesse.

Az volt a megállapodás, hogy miután, egyelőre csak átmenetileg, elköltözött, minden alkalommal csenget, nem nyit be rögtön a lakáskulccsal. Mivel látta, hogy senki sincs otthon, gondolkodás nélkül elővette a kulcsát. Nem ment bele a zárba. Átfutott rajta, hogy Andrea esetleg kicseréltette a betétet. Nem lett volna meglepve, ha megteszi. Ismét próbálkozott. A kulcs félúton elakadt, a zár ellenállt, az ajtó nem nyílt ki. Amikor már éppen feladta volna, hirtelen mégiscsak kitárult, és ott állt előtte a felesége vizes hajjal, törölközővel a kezében.

- Nem volt itt a kocsi – mondta neki köszönés helyett.
- Szervizben van.

Nem merete megkérdezni, hogy mi van a tréninggel, hiszen péntek délelőtt van. Tartott egy esetleges veszekedéstől. Andrea a különköltözés óta minden, az idejére vagy a munkájára vonatkozó kérdést faggatásnak, a magánéletébe történő beavatkozásnak tekintett, és minden eszközzel igyekezett kijelölni a határokat, jelezni, hogy neki van magánélete, amely immár független Dr. Kreutzerétől. Legutóbb földhöz vágta a gyűjteményből az egyik antik fényképezőgépet, ami nem működött ugyan, de évtizedek óta ott állt a szobájában, és nagyon a szívéhez nőtt.

- Elvinnék pár cuccot.

Andrea nem válaszolt. Visszament a fürdőbe, vizes foltokat hagyva a padlón. Nemsokára csak a hajszárító zúgása hallatszott.

Dr. Kreutzer mindig is utálta ezt a bunkó stílust, amit Andrea lazaságnak nevezett. Rongyot keresett, de nem volt mivel feltörölnie a nyomokat. Végül egy, a szék karfájára dobott biciklis pólót hajított a földre, azzal itatta fel a nedvességet. Andrea képtelen volt megtanulni, hogy a faanyagok érzékenyek. Rendszeresen a szobában teregetett egy kinyitható állványra, pedig a kád fölött is volt fregoli. Ilyenkor a nedves ruhák a lakkozott padlóra csöpögtek és halvány, tompa foltokat hagytak. Őt ez egyáltalán nem érdekelte, de a férje mindig látta a nappaliba lépve, hogy azon a helyen már megsérült a lakkozás. Két hónapja nem lakott itt, de most

sem volt jó érzés arra gondolnia, hogy az előszobában is ilyen matt felületek keletkezhetnek. A nedves pólót a konyhába vitte, letette a szemetesre, annak nem árt, aztán a hálóba ment. Le volt még eresztve a redőny, és mindkét oldalon megvetve az ágy. Ezen eltöprengett. Lehet, hogy csak a rend kedvéért volt így, Andreának mindig is fontos volt a szimmetria. Közelebb hajolt, a bal oldali ágynemű érintetlennek látszott. Minek ágyaz két személyre? – tűnődött, végigsimítva a takarón. A bőrfedelű naplót a szokott helyén, a tonettasztalka fiókjában találta. Gyorsan elrakta. Bepakolt néhány könyvet, aztán a szekrényhez lépett. Végigfutotta szemével a választékot. Egy férfiasabbnak látszó, sötét csíkos ágyneműgarnitúra mellett döntött. A hozzá való kispárnát sehol nem találta, hiába turkált. Ezen korábban mindig összeveszték: Andrea külön oszlopba rendezte a kispárnákat, a nagypárnákat és a paplanhuzatokat, hiába igyekezett megértetni vele, hogy így előbb-utóbb összekeverednek majd a különböző garnitúrák. Ő továbbra is úgy szerette volna őket tárolni, ahogy annak idején otthon megszokta. Az anyja a kispárnahuzatot kifordította, mint egy zsákot, és belecsúsztatta a hozzá való nagypárnát és takarót. A polcokon káosz uralkodott, koszos melltartó és bugyi is hányódott a huzatok között. Végül egy árnyalatában passzoló sötétszürke kispárnát húzott ki az oszlopból, igaz, az flanelből volt.

Ezután leemelte a két régi fotót, becsomagolta őket újságpapírba. Az egyik a nagyapját, a híres tudógyógyászt ábrázolta, a másik Freud dolgozószobáját. Ez utóbbi korábban a rendelőjében lógott, vissza akarta oda tenni, a régi helyére.

A harmadik kép, amit el szeretett volna csomagolni, nem volt a helyén, a falon. A tonettasztal felett, középen lógott, amióta beköltöztek ide. Régen, amikor rezidensként a Lipóton dolgozott, az ottani munkaasztala fölé volt kiakasztva. Most csak a szög meredt a vakolatból, alatta halvány, alig látható, téglalap alakú körvonal.

A körvonal meglepte, hiszen csak két év telt el a festés óta, a kép hiánya nem annyira. Andrea biztosan összetörte, gondolta, vagy egyszerűen kidobta a szemétkébe.

– Hol a majom? – fordult felé, mert közben bejött a fürdőből, és a szekrényben keresgélt a bugyik között.

– Ott. Levettem. Ott van a sarokban.

Tényleg ott állt a fotel mögött, a falnak támasztva. Andrea mindig is utálta ezt a képet. Egy leeresztett szemhéjú resus majom portréja volt, egy nappal a világhírű műtét után. A fotót Dr. Robert White csapatának egyik tagja készítette azt követően, hogy 1970-ben végrehajtották az első olyan, sikeres fejtültetést, ahol a majom a beavatkozást követően pislogni és mozogni is képes volt. Sőt, ahogyan a képen látszott, érzékelte is a környezetét, a tekintete szinte emberi érzelmeket tükrözött.

A pszichiáter gyerekkorában találkozott először ezzel a képpel, egy tudományos ismeretterjesztő magazin középső, dupla oldalán. Az iskolai könyvtárban akadt rá. Amikor harmadszorra visszament a könyvtárba, hogy két óra közötti szünetben megnézze, a könyvtáros néni készített neki egy színes fénymásolatot, az lógott bekeretezve a későbbi munkahelyén is. A fénymásolást követően komoly gyűjteményt állított össze. Voltak közte fotók a Gyemiszo kutyájáról is, amelyek az ötvenes években, vagyis jóval az ő születése előtt, bejárták a világsajtót. Vlagyimir Gyemiszo annak idején egy kölyökkutya fejét ültette át egy másik kutya testére, az állat azonban nem élte túl az operációt, néhány óra múlva elpusztult. A

képek abban a pár órában készültek, amikor a kutya életfunkciókat mutatott, sőt, forgatta a fejét. Gyemiszov többször is megismételte a kísérletet, az ő dokumentumfelvételeiről azonban hiányzott az, ami a majom portréján olyan jól tükröződött: az, hogy a roncsolt, két részből összevarrt, meggyötört testbe egyszer csak megérkezett, pontosabban visszatért a csodálkozó, a világ lehetetlenségén megütköző, ámuló lélek. Ez az, ami az orvost már diákként is annyira megragadta, és ami miatt azóta is úgy ragaszkodott ehhez, az eszmélés pillanatát megörökítő felvételhez.

Akkoriban, erre jól emlékezett, az foglalkoztatta őt, az egykori ötödikest, hogy a majom vajon annak az előző majomnak érzékeli-e magát, akitől a fej származott, vagy annak a lénynek, amelyiknek a testét a kísérletben megkapta. Kissé leegyszerűsítve, a dilemma arról szólt, hogy a majom lelke, vagyis az a meghatározhatatlan valami, amit annak szoktunk nevezni, az hol lakozott, ha lakozott egyáltalán. A kérdés Dr. Kreutzer számára az évek elteltével nemhogy leegyszerűsödött volna, de egyre bonyolultabbá vált, ahogy a szakmai tapasztalatok és a feldolgozott esetek sokasodtak. Minél többet tudott arról, amit jobb híján *léleknek* nevezünk, annál kevésbé érezte lehetségesnek a mélyebb azonosulást embertársai működésével, mozgatórugóival és vágyaival. Ez persze nem jelentette azt, hogy szakmailag ne lett volna képes akár a legnehezebb páciensekkel is eredményt elérni. Azt a képességét, amellyel közel férközött ezekhez a személyekhez és bonyolult, sokszor nehezen értelmezhető problémáikhoz, nem tévesztette össze a felhalmozott tudással, és egyre inkább valami rejtett, lénye legmélyéből feltörő, ismeretlen rétegekből táplálkozó, ösztönös erőként érzékelte.

Most, hogy a majom megkerült, és Andrea ott állt felöltözve, frissen mosott hajjal, inkább nyitottan, mint ellenségesen, úgy érezte, most már kockázat nélkül megkérdezheti, hogy egyébként mi van a tréninggel, hogyhogy nincs most Rákospalotán. A felesége csodálkozva nézett rá. Munkaszüneti nap van, felelte, miközben felhúzta a redőnyt. Kiadták a pénteket.

Dr. Kreutzer mindig maga osztotta be a rendelési idejét, csak a pácienseihez kellett alkalmazkodnia, és mivel aznapra senki sem mondta le a találkozást, ez elkerülte a figyelmét.

– És hol vannak a gyerekek?

– A nővéremnél.

Dr. Kreutzer érezte, ahogyan legyőzhetetlen erővel áramlik szét benne a düh. Ez volt az, amivel Andrea a leginkább ki tudta hozni a sodrából. Nem huzakodott vele se a bútorokon, se az autón, minden úgy lett, ahogy a felesége kérte, pontosabban, ahogy utasította. Egyedül ahhoz ragaszkodott, hogy a gyerekek a lehető legtöbb időt töltsék vele, és hogy amikor csak lehet, elvihesse őket. Aznap derűs idő volt, kimehettek volna biciklizni a Dunához, vagy idióta számítógépes játékokat játszhattak volna, mert ott lehetett.

– Miért nem hívtál?

– Azt hittem, rendelsz.

Andrea pontosan tudta, hogy délelőtt soha nem fogad pácienseket. Mélyeket lélegzett, próbált időt nyerni, hogy ne kezdjen el azonnal üvölni. Komótosan betekerte a majom képét az újságba, miközben érezte, hogy finoman zörög a keretben a meglazult üveg. Becsúsztatta a guruló bőröndbe, az ágynemű darabjai kö-

zé, aztán megkerülte a franciaágyat, és a felesége elé állt, határozottan megragadva a karját. A hangja ismeretlenül mélyről, idegen árnyalattal szólt.

– Megbeszéltük, nem?

Andrea el akart fordulni. Nem vett fel melltartót a póló alá, a bimbók átütöttek a vékony anyagon. Még mindig nagyon formás melle volt, pedig mind a két gyereket viszonylag sokáig szoptatta. Dr. Kreutzernek különösen tetszett, hogy a mellek két felé, oldalra néztek, és a bimbók felé erősen hegyesedtek.

Megragadta, és az ágyra penderítette. Az imént feltörő állati dühöt sikerült más irányba terelnie, de az indulat ereje nem csökkent, sőt, mintha az irányváltástól csak még intenzívebbé vált volna. Andrea arcáról nem lehetett pontosan leolvasni, hogy tényleg megijedt-e, vagy ez a kétségbeesett tekintet része a játéknak, és mivel hátulról hatolt belé, azt se láthatta, hogy tiltakozik-e. A hüvelye mindenesetre síkos és rugalmas volt, ezt Dr. Kreutzer elégedetten nyugtázta. Akkor se állt volna le, ha Andreát száraznak érzékeli, vagy ha kifejezetten tiltakozik, de jó érzéssel töltötte el, hogy a testét még mindig kontroll alatt tartja. Hosszan, lassan, egyre mélyebbre hatolva mozgott benne, közben végig szidalmazta: kitágult bulának, csöcsös tehénnek nevezte, aki az első szóra örömmel baszatja magát bárkivel.

Amikor érzékelte, hogy Andrea teste megmerevedik, és már nem mozog vele együtt, hanem befelé gravitál, és minden idegszálával arra a belső pontra fókuszál, akkor ő se mozdult, hanem kivárt, aztán az élvezet csúcspontján egy lökéssel tövig hatolt a feleségébe, és minden gyűlöletével belélövellt. Sötétségbe tévedt, régi lakások falai közé, tapogatózva haladt előre a homályban. A távolból hangokat hallott. Gyorsuló lélegzetvételt, játszótéri zsvajt, messzi hangokat. Egy pulzáló légvár rugalmas falai között hányódott, gyerek volt, aki fejfelé elindul egy végtelen vízi csúszdán, aztán hosszan siklik lefelé, míg az egész át nem vált szikrázó sípályává, ami felett csak a tiszta, üveges égbolt ragyog, és ami meredeken, megállíthatatlanul viszi őt egy végtelen mélységű, ismeretlen szakadék felé. Hangos kiáltással zuhant alá.

– Szemétláda – suttogta Andrea, a bugyijával törölgetve magát.

Az Ikea szatyor mellé tett mobil csengeni kezdett és rázkódott a parkettán.

– Ne vedd fel.

Dr. Kreutzer megfordult, hogy megnézzze, ki az. A mozdulattól nyilallást érzett a derekában, már nem először. Menet közben változtatott a szögön, a mobilért se hajolt le, hanem óvatosan, egyenes háttal leguggolt érte, és úgy vette fel. Muszáj volt válaszolnia, az Elnök hívta. Átment a nappaliba, aztán ki az előszobába, onnan a fürdőbe. Behúzza maga után az ajtót, hogy Andrea nehogy rányisson, és be is riglizte. Beszélgetés közben az unásig ismert csempemintákat nézegette. A halvány, alig észrevehető érezet mindegyiken megismétlődött, de ez csak bizonyos szögből volt látható. Innen, a csukott végéről például csak azon az egy falon, amit a tükör feletti lámpa megvilágított. A kád felett, majdnem középen, a negyedik sorban a mester a szabályosan ismétlődő lapok között az egyiket, nyilván véletlenül, megfordította. Dr. Kreutzer mindig is idegesítette ez az egy, fordítva felragasztott csempe. Olyan volt, mint egy elsőre nem látható, ám később végzetesnek mutatkozó hiba. Minden edzés után odatévedt a szeme a zuhanyozás közben, és egyszer már odáig jutott gondolatban, hogy levereti és kicserélteti. Azt az egy, rohadt csempét.

Az Elnök hangja fáradt volt, és kissé rekedt is. Hosszan beszéltek, annyira hosszsan, hogy amikor letették és végre előjött a fürdőből, Andrea már menetkészen állt az előszobában, kezében a kulccsal.

– Kettőkor ott leszek – tette le a telefont. Láta Andrea szemében a felparázló kíváncsiságot, és ennek örült. Hidegen végigmérte a feleségét, aztán előre engedte az ajtóban.

VÖRÖS ISTVÁN

Utazás hollóval

Újra elalszom, attól félek, már az előbb is elnyomott egyszer az álom. Ennek az embernek itt mellettem úgy pereg a nyelve, mint a rokka. És én a női munka zajára meg a gyerekek közellétére rögtön elálmosodom. Ez persze mellettem férfi. Legalább is azt hiszem. Két-három órája, hogy fölkeredzkedett a szekérrre. Akkor még vigasztalanul szakadt az eső. Az a kövér alak, fejéhez tapadt hajával, úgy festett ott a térdig érő ködben, mint egy kinyílni készülő galóccagomba. Általvetője piros, mindenütt foltok éktelenkednek rajta. De hogy mennyire kövér, arra csak akkor derült fény, amikor föllépett a lábtartóra, és nagy nehezen fölhasználódott mellém a bakra. A szekér egész megbillent, attól féltem, hogy fölborul, mint egy csónak, anyám dühösen dugta ki a fejét a ponyva alól, mi az, kérdezte, de aztán, azt hiszem, rögtön újra elaludt. A ponyva összecsucodott, és hamarosan horkolást is hallottam bentről. Az idegen meg közben egyfolytában káromkodott, mint egy kocsis. Legszívesebben átadtam volna neki az ostort. Az időt szidta, meg valami rablókat, akik állítólag elvették a lovát. Egy szavát se hittem el. Akkor volt neked lovad, amikor nekem három feleségem, gondoltam. Közben ránk sötétedett, de menni kellett tovább, nem akartam addig megállni, amíg ki nem érünk az erdőből. Fogalmam se volt, merre járunk. Néha odasandítottam az utasunkra. Aztán a lovak gözölgő farát néztem. Dél óta jövünk. Mégiscsak meg kell majd állni hamarosan. Nem nagyon volt kedvem hozzá. Valahogy gyanús ez az alak mellettem. Óvatosan az övemhez nyúltam. Megtapogattam a bicskámot. Ez biztonságot adott. Mi az, csak nem fél tőlem, nevetett. Ördög tudja, honnan találta ki a gondolataimat. Leakasztott egy kulacsot az övéről. Mi mindent rejtegethet még az alatt a bő köpeny alatt? Jófajta bor, kóstolja csak meg. Gyanakodva ittam bele. Csakugyan jó bor volt. Tehát mégse koldus. Igyekeztem elhessegetni a gyanakvásom. Sehogy se lehetett kiigazodni a beszédén. Nemesnek mondta magát, akit a bátyja kitűrt minden vagyonából, és most afféle úton levőként próbál boldogulni. De pár perc múlva már vándorprédikátornak vallotta magát, majd ott lyukadt ki, hogy kereskedő. Néha egészen jól megél, mondta, most, persze, hogy kirabolták, és kis híján meg is ölték, alig maradt valamije, rúgott bele a lábánál heverő batyujába. Eleinte csak óvatosan kortyolgattam a bort, és mindig visszatettem kettőnk közé a padra, de ahogy